

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

verslag

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl
KvK Utrecht 30276683

T 5.1.2e
F
5.1.2e@rivm.nl

Bespreking	Deskundigenberaad Zoönosen Mens, dier en SARS-CoV-2
Vergaderdatum en -tijd	Donderdag 9 april 2020, 9.00-11.00
Vergaderplaats	RIVM, Bilthoven en digitaal (via GoTo Meeting)
Aanwezig	<p>5.1.2e (5.1.2e) Centrum Infectieziektebestrijding RIVM, CIb</p> <p>5.1.2e (5.1.2e) Gezondheidszorg Landbouwdieren Universiteit Utrecht Faculteit Diergeneeskunde</p> <p>5.1.2e (5.1.2e) Hoofd Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding RIVM, CIb, LCI.</p> <p>5.1.2e Veterinair Microbiologisch Diagnostisch Centrum (VMDC), Departement BHS, afd. Virologie en Klinische Infectiologie, Faculteit Diergeneeskunde Universiteit Utrecht.</p> <p>5.1.2e, Departement BHS, afd. Virologie en Klinische Infectiologie, Universiteit Utrecht.</p> <p>5.1.2e, Infectieziektebestrijding GGD regio Utrecht, RAC</p> <p>5.1.2e, Viroscience Erasmus MC Rotterdam</p> <p>5.1.2e, Gezondheidsdienst voor Dieren</p> <p>5.1.2e, Amsterdam UMC AMC / Nederlands Centrum voor Beroepsziekten</p> <p>5.1.2e, Emerging and Zoonotic Viruses Wageningen Bioveterinary Research (WBVR)</p> <p>5.1.2e, NVWA, NVIC</p> <p>5.1.2e, NVWA, Bureau Risicobeoordeling en Onderzoeksprogrammering</p> <p>5.1.2e, Zoönosen RIVM, CIb, Z&O</p> <p>5.1.2e, Respiratoire Infecties RIVM, CIb, EPI</p> <p>5.1.2e, Zoönosen RIVM, CIb, Z&O</p> <p>5.1.2e, Preventie & Bestrijding RIVM, CIb, LCI</p> <p>5.1.2e, Virologie RIVM, CIb, IDS</p> <p>5.1.2e, Preventie & Bestrijding RIVM, CIb, LCI</p> <p>5.1.2e, RIVM Communicatie</p> <p>5.1.2e (5.1.2e), RIVM, CIb, LCI.</p>

1. Welkom en opening vergadering

5.1.2e benadrukt het vertrouwelijke karakter van dit overleg. Vervolgens wordt er benadrukt dat een uitnodiging voor het deskundigenberaad persoonlijk is, er mogen dus geen ongenodigden aanschuiven.

2. Actuele situatie / presentaties

2.1 Presentatie 1: Coronavirussen in katten - 5.1.2e

Overzicht van huidige kennis over voorkomen van SARS-CoV-2 bij katten op basis van beschikbare onderzoeksresultaten en case-reports

2.2 Presentatie 2: Terugkoppeling overleg Deskundigengroep Dierziekten - 5.1.2e

Het is duidelijk dat katten ziek kunnen worden van SARS-Cov-2 en transmissie van mens naar kat mogelijk is. Overdracht van kat op kat is in experimenten aangetoond (proof of principle). Het is onduidelijk of katten de infectie kunnen onderhouden: binnen de soort of in hun relatie met mensen. Ook fretten kunnen geïnfecteerd worden, het is onduidelijk of dit ook voor nertsen geldt. Varkens, kippen en eenden konden experimenteel niet worden geïnfecteerd. Honden zijn experimenteel moeilijker te besmetten en overdracht van hond op hond werd niet vastgesteld.

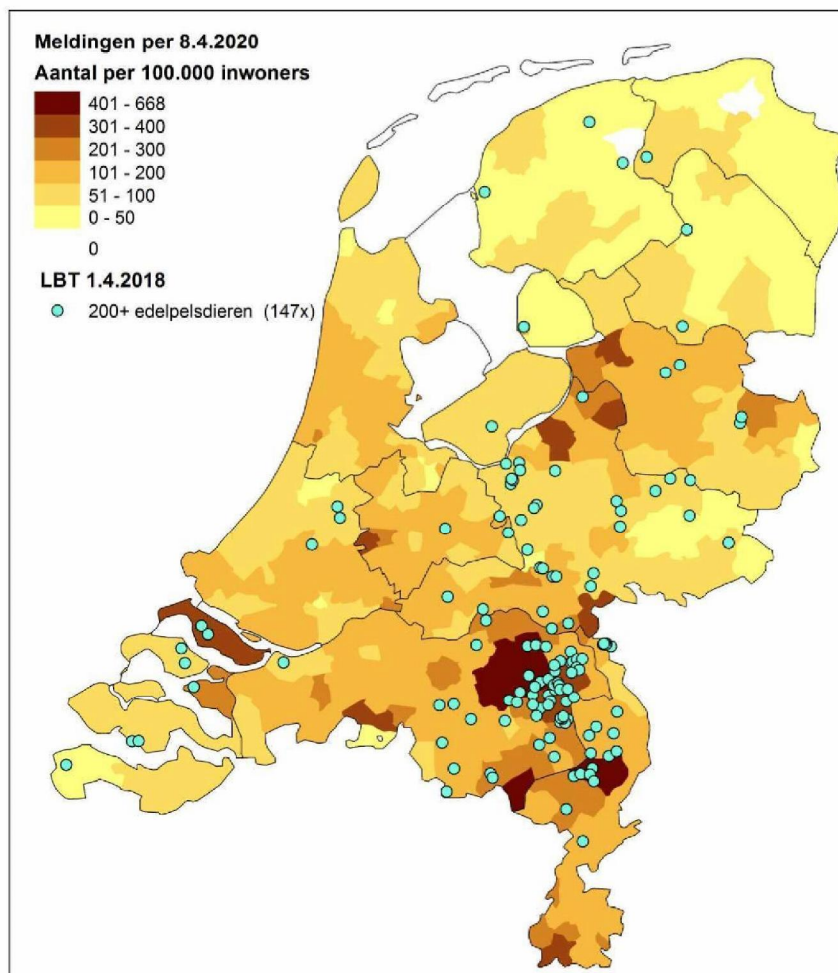
2.3 Presentatie 3: Risicobeoordeling rol huisdieren transmissierisico risico dier naar mens, inclusief internationale adviezen - 5.1.2e

Presentatie van de risicobeoordeling die gedaan is op basis van actuele kennis over SARS-CoV-2 bij mensen en dieren. Het concept van de risicobeoordeling wordt kort gepresenteerd waarna aan de DB-Z het verzoek wordt gedaan om input te leveren voor de risicobeoordeling, met name waar het gaat over te formuleren adviezen. De inhoud van de presentatie en de aanvullende opmerkingen en vragen worden verwerkt in het document risicobeoordeling. Dit document zal vervolgens naar alle deelnemers verzonden worden voor beoordeling.

3. Verhelderende vragen/opmerkingen na de presentaties

- Is er iets bekend over verschil in gevoeligheid tussen verschillende kattenrassen? Nee, hier is niks over bekend
- Presentatie 1 gaat specifiek over SARS-CoV-2
- Hoe specifiek is ELISA die gebruikt is in studie uit China over katten? We kunnen ervanuit gaan dat deze ELISA specifiek is voor SARS-CoV-2.
- Kan er sprake zijn van indirecte transmissie via katten of honden, kan het virus in de vacht overleven? Hier is geen data van bekend, theoretisch kan je dit niet uitsluiten, risico heel erg klein.
- Uit experimenteel onderzoek komt naar voren dat ook hamsters geïnfecteerd kunnen worden met SARS-CoV-2. Mogelijk volgen er nog meer diersoorten waar dit voor blijkt.
- Bij de WUR start binnenkort onderzoek naar hamsters en varkens.
- Oppassen voor paniek: het op straat zetten van (huis)dieren is zeker onwenselijk.
- WGS van virus bij katten en mensen geeft geen informatie over de richting van de transmissie
- Transmissie-experiment bij katten of een studie in een groep katten (asiel/cattery/pension) is te overwegen om kat-kat transmissie beter te kwantificeren.

- Nertszen: bijna een miljoen in Nederland, er is overlap in de locatie van fokkerijen en gebieden waar bij mensen veel COVID-19 voorkomt (Noord-Brabant). Dit betekent niet dat er een causaal verband is. Er wordt gewerkt aan een kaartje waarin de nertsenfokkerijen en de incidentie in mensen bij elkaar is gezet. *Is inmiddels beschikbaar.*

(bron: RIVM/Cib EPI)

- Er is geen informatie dat er ziekte voorkomt op deze nertsenfokkerijen, er is geen onderzoek gedaan onder de nertszen.
- De nertszen zijn evolutionair zeer verwant aan de fretten. Experimenteel is er wel infectie en transmissie gezien bij hamsters en fretten. Dit wordt nog verder bekeken.
- Nertszen worden in open kooien buiten gehouden, het betreft een productiedier (vacht/pels). Er is weinig contact tussen mensen en nertszen.
- Nertszen worden niet als huisdier gehouden, fretten wel.

- Bij fretten wordt, terwijl ze geen symptomen hebben, wel excretie van virus gezien.
- Er zijn geen data bekend over grote of kleine herkauwers en paarden. Kippen, eenden en varkens blijken ongevoelig voor het virus.
- De publicatie van Wan et al. 2020 over de ACE-2-receptor overeenkomsten is controversieel
- Moet er nagedacht worden over een meldingsplicht bij dieren? Op dit moment wordt de epidemie gedreven door mens-mens-transmissie en lijkt een meldplicht voor SARS-CoV-2 bij dieren niet nodig. Een meldplicht geeft geen garantie dat we alle gevallen van SARS-CoV-2 bij dieren in beeld hebben/krijgen, er is veel onbekend is over dit virus bij dieren en veel dieren zullen niet getest worden. Als knelpunt wordt ervaren dat er geen zicht is op uitkomsten van testen bij commerciële laboratoria.
- Het is niet duidelijk of transmissie van het virus tussen katten in een natuurlijke omgeving efficiënt kan plaatsvinden.
- Besmettelijkheid bij dieren is mogelijk hoger als ze symptomatisch zijn, maar dit betekent niet dat asymptomatische dieren niet besmettelijk kunnen zijn.
- Transmissie onder katten kan mogelijk ook via het vocht wat afgezet wordt bij het afbakenen van het territorium
- Risico van transmissie van kat-kat is groter voor katten die in groepen leven dan voor katten die niet in groepen leven.

4. Discussie: bespreking van de risicobeoordeling

- Voor de arbo-component: het zou goed zijn om een wegingskader te maken. Voorbeeld is het advies wegingskader PBM buiten de zorg.
- In Amsterdam hebben brandweer en politie een richtlijn gemaakt hoe om te gaan met huisdieren (als eigenaar ivm COVID-19 naar ziekenhuis gaat).
- Belangrijk is dat het testen van individuele dieren niet ten koste mag gaan van testcapaciteit voor mensen. Dus alleen testen als het dier ernstig ziek is en het voor het individuele dier voor de behandeling/het beleid van belang is om te weten of het om een SARS-CoV-2-infectie gaat. Daarbuiten alleen in studieverband.
- Commerciële veterinaire laboratoria zullen diagnostiek voor dieren gaan aanbieden. Het is goed om daarop voorbereid te zijn. Want het kan vreemde situaties opleveren: wat als een dier positief getest is, en de eigenaar kan niet getest worden? We hebben weinig zicht op wat de laboratoria doen en wat de uitslagen zijn.
(aanvulling ^{5.1.2e} Laboklin in Duitsland biedt het aan (er is ook een NLse tak), IDEXX heeft de SARS-CoV-2 PCR in hun respiratoire panel geïncorporeerd. Zij doen dat nu nog onder de radar, dus rapporteren de uitslagen niet aan dierenartsen/eigenaren, Univ. Gent gaat in België vanaf volgende week ook diagnostiek (PCR en serologie) aanbieden).
- IDEXX meldde op 13 maart 2020 dat zij tot dan toe geen (huisdieren) positief getest hadden op SARS-CoV-2, terwijl er op sommige plekken al wel COVID-19 voorkwam bij mensen.
- Op populatie niveau is het risico op dier-mens transmissie in deze fase van de epidemie verwaarloosbaar in vergelijking met mens-mens transmissie. Als mens op mens transmissie afneemt worden andere routes relatief belangrijker.
- Alleen bij gerichte geneeskundige handelingen bij dieren (katten) is er een risico en zijn evt. PBM nodig.

Alle andere opmerkingen worden verwerkt in het document risicobeoordeling, wat rondgestuurd zal worden voor commentaar.

5. Samenvatting van de adviezen door de voorzitter

Adviesbrief volgt.

6. Publiciteit en communicatie (naar beroepsgroepen)

Het is belangrijk om goed naar de communicatieboodschap te kijken, zodat het helder is voor het publiek. Ook moet deze goed moet aansluiten bij de publieksinformatie over het nieuwe coronavirus en is een goede duiding belangrijk. Het moet vooral helder zijn dat op dit moment het risico om besmet te raken via een dier heel klein is t.o.v. besmetting via een ander persoon.

7. WVTT

-

8. Sluiting en vervolgspraken

De voorzitter bedankt alle aanwezig voor hun input. Afgesproken wordt dat het verslag en de nieuwe versie van de risicobeoordeling worden verstuurd met het verzoek deze van eventueel commentaar te voorzien. Daarna zal de brief worden geschreven.